

Vsebinsko kazalo je nekoliko nekonsistentno, saj se nekatera poglavja prekrivajo, spet druga smiselno dopolnjujejo, čemur pa ne gre oporekati, saj se pri projektnem načinu raziskovalnega dela zgodi to precej pogosto.

S svojim poglobljenim pristopom monografija ni le temeljit prispevek k obravnavi kulturnih teras, ampak je zagotovo tudi najbolj poglobljeno delo o Goriških brdih. Od Vrišerjeve študije v petdesetih letih prejšnjega stoletja so bila ta z vidika znanstvene pokrajinske obravnave pretirano zanemarjena. Kljub celoviti obravnavi lahko kot njene osrednje poudarke izpostavimo sistematično obravnavo morfometričnih značilnosti teras s pomočjo GIS tehnologije, značilnosti zgodovinske in sodobne rabe tal v njuni medsebojni primerjavi ter plazovitosti pokrajine, pri čemer velja izpostaviti aplikacijo deterministične in probabilistične metode v funkciji vrednotenja njene dejanske ogroženosti. Nenazadnje je treba izpostaviti še podrobno predstavitev izvedbe na novo terasiranega vinograda v Medani kot konkretnega rezultata mednarodnega raziskovalnega projekta

Z omenjenim pristopom bi morala biti predstavljena knjiga, natančneje svojevrstna monografija Goriških brd zanimiva tudi širši strokovni javnostine in le znanstveni srenji geografov, arhitektov, krajskih arhitektov in kmetijcev, če navedemo le glavne *par excellence* »zainteresirane« discipline. Tem strokam pripada tudi največ prostorskih načrtovalcev, ki pa se ukvarjajo s kulturnimi pokrajinami večinoma le eno ali dvodimenzionalno, čeprav bi morali imeti opravka s celovitim pristopom. Delo bo dobrodošlo tudi študentom omenjenih in drugih prostorskih strok in vsem drugim, ki so do sedaj upravičeno pogrešali temeljitejšo predstavitev Goriških brd. In ne nazadnje vsem občudovalcem tamkajšnje pokrajine in njenih plodov v trdnem in tekočem agregatnem stanju kot tudi vztrajnim in trmastim Bricem samim. Ti so lahko upravičeno ponosni, da s svojim delom in vztrajnostjo soustvarjajo daleč naokoli prepoznavno podobo te enkratne domače pokrajine.

Miha Pavšek

Matija Zorn:

Erozijski procesi v slovenski Istri

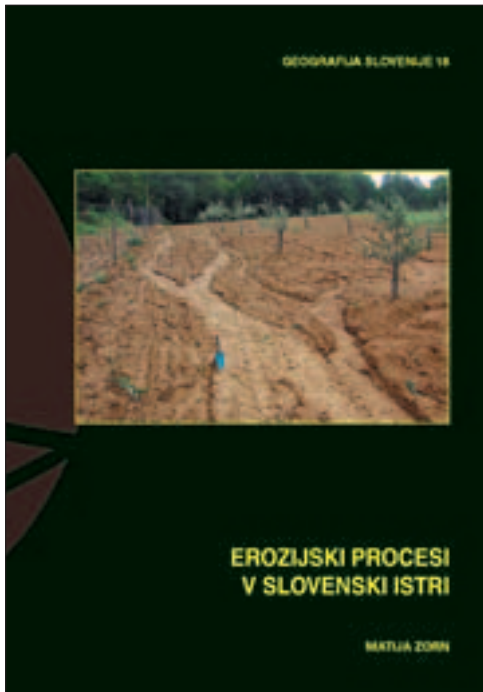
Geografija Slovenije 18

Ljubljana 2008: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 424 strani, 323 fotografij, risb in zemljevidov, 137 preglednic, ISBN 978-961-254-099-9

V slovenski geomorfologiji smo imeli doslej že celo vrsto razprav o razvoju površja, vendar lahko ugotovimo, da je v zadnjih desetletjih preučevanje rečno-denudacijskih procesov nekoliko zaostalo za raziskavami na krasu. Krasoslovci so si tudi po zaslugi slovenskih raziskovalcev že kmalu po polovici prejšnjega stoletja prizadevali za celostno razumevanje razvoja površja in že takrat začeli z meritvami korozijskega zniževanja površja (na primer I. Gams, J. Kunaver). Raziskovalni lok je sklenilo odkritje denudiranih jam v devetdesetih letih prejšnjega stoletja z ugotovitvami o veliki starosti kraškega reliefa, ki so temu sledile (A. Mihevc).

V raziskavah rečno-denudacijskega reliefa smo se celostnemu vidiku najbolj približali pri preučevanju razvoja površja v kvartarju, ki je doseglo višek sredi druge polovice 20. stoletja (M. Šifrer). Kljub množici zbranih podatkov in celoviti podobi o razvoju površja v kvartarju pa je za celovit opis problematike umanjala potrditev z meritvami recentnih geomorfnihih procesov. Podatke o tem so sicer zbirali, vendar so bili namenjeni predvsem gradbeno-tehničnim delom, z nekaterimi izjemami (na primer J. Pintar, A. Horvat) pa so ostali neobjavljeni. Do nedavna je bilo predvsem praktično usmerjeno tudi delo hidrologov (M. Mikoš), s problematiko razvoja površja v kvartarju pa se razen v novejšem času niso ukvarjali niti geologi (M. Bavec).

V zadnjih dveh desetletjih je tudi v slovenski geomorfologiji prevladalo prepričanje, da je za celostno razumevanje razvoja površja v preteklosti pomembno tudi poznavanje recentnih geomorfnihih procesov. Vedenje o njih je na podlagi raziskav predhodnikov utemeljil predvsem K. Natek z raziskavami v terciarnih hribovskih vzhodne Slovenije. Poglobil se je v učinke usadnega preoblikovanja pokrajine in ugotovil,

da so hitri naravni procesi v nekaterih pokrajinah geografska stalnica, ne pa geografska spremenljivka, ali celo izjema.

Kljub temu pa v slovenski geografiji praktično do sedaj nismo imeli dolgotrajnejših standardiziranih meritev erozijskih procesov na različnih rabah tal. Avtorju knjige, ki jo predstavljamo, pa je s prizadevnim skoraj dveletnim delom uspelo zbrati podatke o tem pojavu v slovenski Istri. Erozijo je meril pri različnih naklonih v oljčniku, na travniku in v gozdu. Podatki o eroziji sami po sebi ne bi bili tako pomembni, če jih ne bi spremljale meritve intenzivnosti padavin in umikanja strmega flišnega pobočja.

Rezultati meritev so bili pričakovani, a kljub temu izjemni. Potrdili so izjemno intenzivnost geomorfni procesov. Površinsko spiranje na primer prispeva k zniževanju neporaslega površja približno 9 mm/leto, zelo pomembna je žlebična erozija, ki prispeva 75 % k skupni eroziji prsti. Zniževanje površja v gozdu je počasnejše (približno 0,4 mm/leto), na travniku pa še počasnejše (približno 0,2 mm/leto). V raziskavi se je tudi pokazal pomen enkratnih, velikih pojavov, pri katerih se v tednu dni premakne več gradiva kot s počasnimi premiki v celem letu. Pomembna je tudi ugotovitev, da se strmo flišno pobočje umika s hitrostjo skoraj 5 cm/leto.

Te ugotovitve so postavile nov temelj za razumevanje razvoja rečno-denudacijskega površja pri nas, s tem da so poudarile vlogo geomorfni procesov. Tako se je nedvomno pokazalo, da so na dolgi rok geomorfni procesi najmanj tako pomembni kot začetne razlike v geološki sestavi, če ne celo pomembnejši od njih.

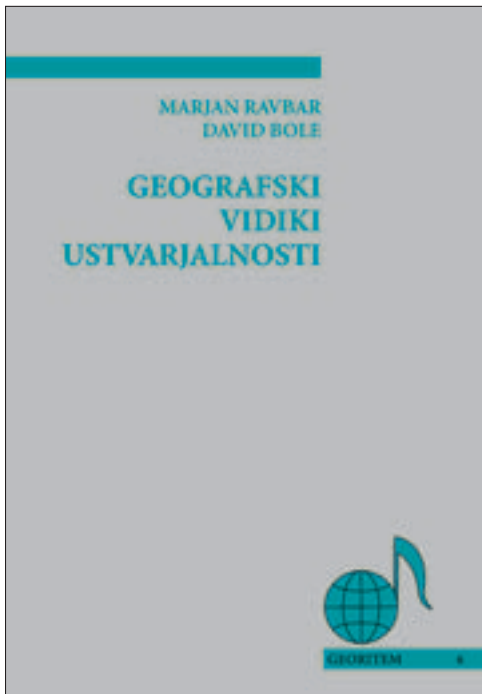
Pri tem ne moremo mimo delovanja človeka, ki s spremembami rabe tal posredno vpliva tudi na erozijo oziroma na nastanek erozijskih žarišč. Slednja so zelo pomemben del preučevane pokrajine. Sodeč po izmerjenih vrednostih umikanja strmega flišnega pobočja bi po avtorjevi predpostavki približno kilometer široka dolina na območju meritev nastala že v holocenu, v največ 20.000 letih (oziroma polovico hitreje, če bi bili erozijski žarišči na obeh straneh doline). Ta ugotovitev postavlja v novo luč

naše celotno razumevanje razvoja raznolikega rečno-denudacijskega površja, zaradi tega odprtega vprašanja (in številnih podatkov, predstavljenih v preglednicah in z grafikoni) pa rezultati znanstvenega raziskovanja, ki so predstavljeni v tej knjigi, niso pomembni le za geomorfologijo, temveč tudi za kmetijsko, gozdarsko, hidrotehnično, planersko in še kakšno drugo stroko.

Blaž Komac

Marjan Ravbar, David Bole
Geografski vidiki ustvarjalnosti
Georitem 6

Ljubljana 2007: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 98 strani, 10 preglednic, 5 grafikonov, 9 zemljevidov, 5 shem

V zadnjih dveh desetletjih ustvarjalnost prepoznavamo kot odločilno razvojno gonilno silo, podlago gospodarske rasti in vzrok pomembnih strukturnih sprememb v družbi. Učinki ustvarjalnosti se ne kažejo le na gospodarskem in socialnem področju, ampak se odražajo tudi v preobrazbi pokrajine in v ravnanju politike. Zato je zelo dobrodošlo delo, ki se pogloblja v njeno pojavnost, njene značilnosti in zakonitosti; v slovenski geografski literaturi smo ga doslej zaman iskali.

Avtorja pričujoče publikacije sta želela raziskati, kdo je nosilec ustvarjalnosti, kaj vpliva nanjo, kakšna je razporeditev človeškega potenciala, od kod razlike med regijami (tako na globalnem kot lokalnem nivoju) – skratka: kakšni so geografski vidiki ustvarjalnosti. Bistvenega pomena je, kako v regiji vzgojiti, pritegniti in ohranjati ustvarjalno populacijo ali kako se čimprej utrditi kot družba znanja. Ustvarjalno okolje oziroma ustvarjalna družba svoje talente izkoristi za nadpovprečen razvoj tehnologije in za sodelovanje, od tega pa je odvisna konkurenčnost regije, ki je v sodobnih globalizacijskih razmerah odločilnega pomena. Regije postajajo vse bolj medsebojno povezane in odvisne; postopno se obliku-